

Zpráva o případech, v nichž nebylo dosaženo nápravy ani postupem podle § 20 zákona o veřejném ochránci práv

Podle § 24 odst. 1 písm. b) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o případech, v nichž se mi nepodařilo dosáhnout dostatečných opatření k nápravě ani cestou vyrozumění nadřízeného úřadu či vlády nebo informováním veřejnosti o zjištěních ze šetření podle § 20 zákona o veřejném ochránci práv.

A. Úřad práce přiznal žadatelce nižší podporu v nezaměstnanosti, přitom ale dostatečně nezhodnotil, zda měla pro ukončení zaměstnání vážný důvod (sp. zn. 6640/2020/VOP)¹

Kvůli stěhování do méně nákladného bydlení potřebovala samoživitelka ukončit dosavadní zaměstnání. Po deseti letech práce proto podala výpověď, ve které popsala svou situaci i důvody, které ji ke změně zaměstnání přivedly. Na nové místo ale nakonec nemohla v době první covidové pandemie nastoupit a přihlásila se do evidence úřadu práce. Ten ženě přiznal podporu v nezaměstnanosti ve snížené výši 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku dosahovaného v posledním zaměstnání, protože měl za to, že poslední zaměstnání ukončila bez vážného důvodu. Běžně přitom uchazeči o zaměstnání pobírají standardně podle zákona první dva měsíce podporu ve výši 65 % průměrného výdělku, další dva měsíce dosahuje podpora 50 % výdělku a teprve poté na zbývající podpůrnou dobu klesá na 45 % průměrného výdělku v posledním zaměstnání.

Stejná pravidla platí i pro žadatele, kteří sami dají výpověď nebo odejdou po dohodě se zaměstnavatelem, pokud pro tento krok mají vážný důvod. Mezi ty zákon řadí například kromě nezbytné péče o dítě do 4 let věku nebo docházky dítěte do předškolního zařízení a povinné školní docházky také jiné vážné osobní důvody či důvody hodné zvláštního zřetele.

Úřad práce argumentoval, že při rozhodování o výši podpory v nezaměstnanosti vycházel z potvrzení zaměstnavatele, který ve formuláři jako důvod skončení zaměstnání zvolil nabízenou variantu „zaměstnanec ukončil zaměstnání sám z důvodu“, ale už žádný konkrétní důvod nedoplnil. Podle úřadu práce toto potvrzení stěžovatelka osobně doručila a nijak je nerozporovala.

Úřad práce by měl podle ochránce naopak aktivně zjišťovat, zda žadatelé měli pro ukončení zaměstnání vážný důvod. Úřad práce by měl žadatele o podporu výslovně předem upozornit na možné snížení podpory v nezaměstnanosti, pokud nedoloží vážné důvody pro ukončení pracovního poměru. Tento aktivní a vstřícný přístup úřadu práce k uchazeči o zaměstnání

¹ Sankční tisková zpráva je dostupná zde

https://www.ochrance.cz/aktualne/urad_prace_priznal_zadatelce_nizsi_podporu_v_nezamestnanosti_pritom_ale_dostatecne_nezhodnotil_zda_mela_pro_ukoncení_zamestnani_vazny_duvod/.

Jednotlivé dokumenty k případu jsou dostupné v Evidenci stanovisek ochránce:

- Zpráva o šetření – <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10134>
- Závěrečné stanovisko – <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10192>
- Sankční zpráva ministru práce a sociálních věcí – <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10566>

nemůže nikdy dostatečně nahradit pouhé předání informace prostřednictvím formuláře s poučením. V dopise ministroví práce a sociálních věcí ochránce zdůraznil, že snížení podpory v nezaměstnanosti představuje citelný zásah do příjmů uchazeče o zaměstnání, a právě proto by měly úřady práce vždy usilovat o důsledné zjištění skutkového stavu.

B. Závadná kanalizační přípojka (sp. zn. 135/2021/VOP)²

Ochránce prošetřil postup příslušných úřadů, zejména Městského úřadu Dobříš (dále „stavební úřad“), v případě nepovoleného užívání závadné a nezkolaudované kanalizační a vodovodní přípojky akad. mal. R. Š. (dále „stavebnice“), situovaných mimo jiné v pozemku ve spoluvlastnictví Ing. V. Š. (dále „stěžovatel“) parc. č. XY v k. ú. Příbram.

Ochránce požadoval, aby stavební úřad zakázal užívání zejména kanalizační přípojky a uvážil opatření dle stavebního zákona k jejímu uvedení do dobrého stavebního stavu. Stavební úřad požadavky ochránce neakceptoval s odůvodněním, že přípojka podle doložené kamerové zkoušky není v tak havarijním stavu, aby při její případné netěsnosti docházelo k takovému znečištění životního prostředí, které by vyžadovalo bezprostřední nařízení zákazu. V neposlední řadě stavební úřad považoval za nepřijatelné, aby zákaz užívání přípojky (v provozu několik desítek let) negativně dopadl na práva vlastníků připojených nemovitostí (jednou z nich je i nemovitost stavebnice), pro které by se musel najít jiný způsob likvidace odpadních vod. S těmito závěry se ochránce neztotožnil už s ohledem na fakta plynoucí ze shromážděných podkladů (dle nejaktuálnějšího znaleckého posudku z roku 2021 vyplývala potřeba výměny přípojky jako celku).

Stavební úřad opakovaně argumentoval neochotou stěžovatele vpustit stavebnici na pozemek, aby tam mohla zajistit potřebné práce na přípojce (z důvodu přesvědčení stěžovatele, že stavebnicí plánované opatření na přípojce v této její části by nebylo dostačující pro nápravu stavu stavby jako celku). Spor v této věci je předmětem občanskoprávního soudního řízení, vyvolaného žalobou stavebnice. K tomu však i ochránce konstatoval (aniž by předjímal výsledek soudního řízení), že stavebnice by měla mít možnost vstoupit na všechny pozemky, ve kterých je stavba přípojek uložena, včetně pozemku ve spoluvlastnictví stěžovatele.

Vzhledem k neochotě stavebního úřadu vyhovět návrhům ochránce k nápravě, ten využil svého oprávnění daného zákonem o veřejném ochránci práv a vyrozuměl o vzniklé situaci Krajský úřad Středočeského kraje, který je stavebnímu úřadu instančně nadřízen. Ochránce poté ještě s krajským úřadem případ projednal prostřednictvím svých pověřených pracovníků. Krajský úřad sice projevil určitou snahu hledat řešení věci, zejména cestou vynucení vstupu stavebnice na pozemek stěžovatele (§ 141 stavebního zákona), neztotožnil se ale s požadavkem ochránce, aby bylo zakázáno užívání přípojky do doby, než by byla uvedena do vyhovujícího stavu. Ochránce naopak viděl takový zákaz jako potřebný, v zájmu ochrany životního prostředí, a ostatně i z hlediska určité stimulace všech zúčastněných subjektů na dořešení dlouhodobě nežádoucího stavu.

² Vyrozumění nadřízeného úřadu viz Evidence stanovisek ochránce: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10654>.

C. Strádatelé na penzi jsou nemile překvapení – kvůli výplatě předdůchodu přicházejí rodiny o slevu na dani na druhého z manželů³

Lidé, kteří si i desítky let poctivě ukládali peníze v doplňkovém penzijním spoření, zažívají rozčarování ve chvíli, kdy zjistí, že kvůli výplatě vlastních naspořených peněz formou takzvaného předdůchodu přijdou o slevu na manžela či manželku. Finanční správa totiž považuje celou výplatu předdůchodu, tedy starobní penze na určenou dobu, za nový příjem a započítává ho do limitu 68.000 korun pro nárok na slevu na manžela. Ombudsman na tuto nezákonnou praxi upozornil ministra financí. Ani poté však nedošlo ke zjednání nápravy, neboť Generální finanční ředitelství odmítlo změnit svůj výklad.

Veřejný ochránce práv Stanislav Křeček řešil případ muže, který nedosáhl na slevu na dani na manželku. Žena přitom pobírala pouze takzvaný předdůchod složený z větší části z peněz, které si sama v předchozích letech nastrádala v doplňkovém penzijním spoření. Finanční úřad muži tvrdil, že celá částka předdůchodu je ženin nový příjem. Takový výklad je však v rozporu s vymezením kapitálových příjmů v zákoně o daních z příjmů. Pro srovnání lze uvést, že pokud by žena své úspory ukládala například na termínovaný účet a poté je vybrala, na slevu na manžela by jejich domácnost dosáhla. V takovém případě by totiž finanční úřad jako kapitálový příjem započítal pouze výnos z vložených peněz, nikoliv úspory samotné.

K odkládání úspor na stáří stát občany motivuje prostřednictvím státního příspěvku a daňových úlev pro účastníky doplňkového penzijního spoření. Ročně tak účastník doplňkového penzijního spoření může získat od státu navíc maximálně 6.360 korun (tedy 12 x 230 korun státního příspěvku a snížení daně z příjmů o 3.600 Kč za rok).

Při současném výkladu Finanční správy, která celou výplatu předdůchodu považuje za nový příjem, domácnosti přichází každý rok o slevu na druhého z manželů. Ta je aktuálně 24.840 korun, tedy čtyřikrát vyšší než podpora doplňkového penzijního spoření.

V případě stěžovatele a jeho manželky přišla jejich domácnost kvůli odepření slevy na manželku (24.840 Kč) za jeden pouhý rok téměř o celou částku státního příspěvku (28.329 Kč) za víc než sedmáct let spoření.

„Takový přístup je podle mne zjevně nespravedlivý a absurdní. Navíc je v přímém rozporu se záměrem zákonodárce motivovat občany ke spoření v systému doplňkového penzijního spoření. Pokud to stát myslí s podporou dobrovolného spoření na stáří vážně, měl by urychleně zjednat nápravu,“ zhodnotil ombudsman Stanislav Křeček.

³ Sankční tisková zpráva je dostupné zde:

https://www.ochrance.cz/aktualne/stradatele_na_penzi_jsou_nemile_prekvapeni_kvuli_vyplate_predduchodu_pri_chazeji_rodiny_o_slevu_na_dani_na_druheho_z_manzelu/

Jednotlivé dokumenty k případu jsou dostupné v Evidenci stanovisek ochránce:

- Zpráva o šetření – <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/8460>
- Závěrečné stanovisko – <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10176>
- Sankční zpráva ministrovi financí – <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10742>

Ombudsman problematiku předdůchodu projednal s ministrem financí. Následně znovu kontaktoval Generální finanční ředitelství, které však odmítlo změnit svůj výklad. Nyní tak již zbývá pravděpodobně pouze možnost řešit věc změnou zákona. „Apeluji proto na Ministerstvo financí, aby nenechalo poctivé střadatele na holičkách a urychleně zjednalo nápravu,“ uzavírá ombudsman Stanislav Křeček.

Brno 2. listopadu 2022

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv